

Supružnici Jasmina Mihajlović i Milorad Pavić

sa vašim privatnim sećanjima na Milorada?

„Veštački mladež“. Pavićevu poslednju knjigu! Ona je naša zajednička autobiografija.

Pavić je koristio ezoteriju kao književni začin, a snove kao medijum za „usisavanje“ literarnih ideja. Da li su vama ezoterija i snovi od koristi?

Odmah da se razumemo: Pavić je sve vreme pored mene i sa mnom. Na bezbroj različitih načina. To čak svi oko mene osećaju, takođe. Isto osećaju i čitaoci širom sveta, koji mi se obraćaju pismima.

Ne sanjam ga, ili vrlo, vrlo retko. Postavila sam autocenzuru na snove o Njemu. Isuviše je prisutan dnevno, da bih mogla još i da ga sanjam! Zato ga snevaju drugi. Širom sveta! Sanjaju ga na svim jezicima. Oni su „Lovci na snove“. Imam zavidan „rukopis“ tuđih snova u kojima je Pavić glavni lik. Ma odakle, iz kog dela sveta dolazili snovi, imaju istu atmosferu i slična mesta događanja. Reči kojima se Pavić snevačima obraća su totalno njegov govorni i pisani stil! To je čudo jedno! Pravi posthumni rukopis. Autentičan. Izdaću knjigu, gde je autor nepoznat, tačnije mnogo je autora-snevača, a od svih njih moram da tražim odobrenje iako će biti anonimni u knjizi. Knjiga ima radni naslov „Priređeni snovi“.

A šta ću ja kao ja novo da pišem, pojma nemam. Ne znam ni ko sam Ja!?

I REČ POSTADE MESO

Šta je najjača spona između vas i Pavića: literatura, privatne uspomene, ljubav...?

Ovo je mnogo teško pitanje! Biće da je književnost! Ljubav sve to prekriva, da, ali književnost nas je spojila... Sve ovo radim i radila sam zato što sam se zaljubila u reči. Postoji jedna rečenica u „Hazarskom rečniku“: „I reč postade meso!“.

U intervjuu koji ste dali za časopis „Nju-svik“ prošle godine, otkrili ste da ste sa Pavićem vodili ljubav gotovo do poslednjeg časa. Da li su vas godine udovičke usamljenosti i odbačenosti od strane zajedničkih prijatelja, zapravo ohrabrile da pričate o tome?

Da nije u interventnoj koronarnoj jedinici bilo mnogo pacijenata i da Pavić nije imao silne cevčice na sebi, da, vodili bismo ljubav! Pokušala sam čak da navučem zavese oko kreveta, ali je sprava na koju je bio povezan počela odmah da pišti i dotrčala je medicinska sestra. Smrt i rođenje više nisu kao nekada privatne stvari.

A zašto pričam o svemu ovom!? Ne znam! Valjda zato što je istina! Zato što, naizgled bizarno, govori zapravo o životnoj radosti, elanu, ljubavi do poslednjeg daha.

Za Pavića kažete da je bio rasni pripovedač, muška Šeherezada... Da li vas je rečima zavodio i u krevetu?

Naravno! Govorio mi je najslade reči na raznim jezicima. Pogotovu sam volela vođenje ljubavi na francuskom jeziku. A uspavljivao me je univerzitetskim predavanjima. Kada sam želela polako da zaspim, slušala sam „Nameštaj u doba baroka i rokoka“.

Kada bih bila uplašena ili nervozna, predavao bi mi o versifikaciji. To je tako dosadno da morate da zaspate odmah.

Sve što smo uzajamno radili, bilo je zavodjenje. Bilo da je reč o pisanju, ručku, svađi... Reč je o zavodjenju koje podrazumeva neko takmičenje, uzrastanje, da bi se partner zadržao. Bilo je to stanje potpune opsednutosti jedno drugim. Vrlo teška ljubav!

NEK ŽIVI LJUBAV

Nedavno je izašla Pavićeva „Unutrašnja strana vetra“ na albanskom. U intervjuu za tamošnji časopis „Milosao“ rekli ste da živite u muzeju, odnosno u Pavićevom Legatu. Koji predmet iz Pavićeve zaostavštine izaziva najviše emocija kod posetilaca?

To je svakako dvotomni rukopis „Hazarskog rečnika“. Reč je o velikim, debelim beležnicama, ogromnom rukopisu, crtežima koji prate beleške... Tu je i relativno mali pisaci sto iz 18. veka, gde su posetioци uvek začuđeni, pa obično kažu: „Kako je na tako majušnom prostoru nastao tako veliki roman?“. Potom vole da listaju (u zaštitnim rukavicama, dakako), tih preko 360 izdanja knjiga na raznim jezicima. Mada i ja volim tu ogromnu policu – vavilonsku kulu srpske baštine.

Apsolutni hit je kutija za pisanje, kape-tanska brodska kutija puna različitih nivoa i tajnih pregrada, po čijoj je strukturi nastao Pavićev istoimeni roman „Kutija za pisanje“. Svi posetioци mi, evo već četvrtu godinu, kažu isto posle obilaska, da se osećaju kao začarani, potpuno van vremena i prostora.

Spomen-ploču i bistu na zgradi u kojoj je Milorad Pavić živeo, uradio je ruski vajar Grigorije Potocki. Ako čitaoci kumuju sudbini knjiga, ko kumuje zvaničnom odnosu prema piscu posle njegove fizičke smrti?

U Srbiji zvaničnom odnosu prema piscu posle smrti kumuju čaršija, birokratija i sitni politički interesi. Zbog toga u Srbiji u svim ravnima, ne samo u ovoj, caruje apsurd.

Vaša želja je da vas sahrane pored Milorada Pavića. Osim večne kuće i nadgrobne ploče, da li biste još nešto želeli da delite sa Miloradom u vremenima posle vas?

Želim da nam se ne zatre ime i ljubav koju smo imali i ostavili o njoj trag u svojim knjigama. **Ona**

Jasmina i Milorad su često pisali o svojim putovanjima

Da nije u interventnoj koronarnoj jedinici bilo mnogo pacijenata i da Pavić nije imao silne cevčice na sebi, da, vodili bismo ljubav!